

**MÀSTER UNIVERSITARI EN FORMACIÓ DEL PROFESSORAT
D'EDUCACIÓ SECUNDÀRIA OBLIGATÒRIA I BATXILLERAT,
FORMACIÓ PROFESSIONAL I ENSENYAMENT D'IDIOMES**

TREBALL FINAL DE MÀSTER

CURS 2014/15

**LA LOMQE I LA FORMACIÓ PROFESSIONAL
BÀSICA COM A EINES PER A REDUIR
L'ABANDONAMENT ESCOLAR PREMATUR**

ALUMNE: ADRIÀ SERRET AMORÓS

ESPECIALITAT: TECNOLOGIA I INFORMÀTICA

TUTOR: MARC PALLARÉS PIQUER

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	pàg. 1
2. MARC TEÒRIC	pàg. 3
3. CONTEXTUALITZACIÓ DE LA SITUACIÓ ACTUAL	pàg. 4
4. FRACÀS ESCOLAR O ABANDONAMENT ESCOLAR PREMATUR?	pàg. 6
5. ANÀLISI DE LES CAUSES DE L'ABANDONAMENT ESCOLAR PREMATUR	pàg. 8
6. OBJECTIUS EDUCATIUS DES D'EUROPA	pàg. 15
7. SOLUCIÓ A ESPANYA AMB LA LOMQE I LA FORMACIÓ PROFESSIONAL BÀSICA	pàg. 22
8. CONCLUSIONS	pàg. 31
9. GLOSSARI	pàg. 34
10. BIBLIOGRAFIA	pàg. 36

1. INTRODUCCIÓ

Per començar, m'agradaria justificar l'elecció del meu objecte d'estudi. Tot comença quan s'inicien les pràctiques del màster a un centre correccional (Secció Matilde Salvador), i entre en una aula de cinc alumnes entre 17 i 19 anys. Tots ells havien abandonat els instituts en 13 o 14 anys i no estaven escolaritzats. Algun d'aquests nois havia tornat a agafar interès pels estudis, però no tenien cap títol que els donara accés a la Formació Professional ni a cap programa educatiu a què poder sumar-se.

Aquest fet va fer que començara a fer-me preguntes sobre què anava a passar amb aquests nois. Com podia ser que una persona de 17 anys, amb gran interès per l'electricitat, no poguera tornar a entrar en el sistema educatiu sense passar per una prova d'accés. Aquest alumne amb ganes d'aprendre estava sent considerat un fracassat escolar per les estadístiques, però realment era el mateix sistema el que no el deixava retrobar-se amb els estudis. I en cap cas, personalment, aquest alumne era un fracassat, sinó un exclòs. I en conseqüència, per tots aquests fets ocorreguts he volgut plantejar el meu treball final de màster amb l'estructura que a continuació es presenta.

S'ha intentat recopilar informació de diferents fonts acadèmiques sobre què és realment el fracàs escolar. Es tracta de clarificar els conceptes, i quins són els paràmetres que utilitzen les administracions públiques per a obtenir les dades. Aquest nombre tan escandalós de fracàs crida l'atenció i fa preguntar-se què és realment el que estem comptabilitzant per a obtenir aquestes estadístiques.

Aquestes xifres tan criticades pels polítics i el nou canvi de la llei educativa fan despertar una sèrie de qüestions. Per exemple, si realment s'està intentant canviar el model educatiu per a millorar el fracàs escolar; o realment s'està canviant la manera de calcular les estadístiques. L'eliminació dels Programes de Qualificació Professional Inicial (PQPI), i el naixement dels nous plans de Formació Professional Bàsica (FPB) és un canvi de millora? O ens servirà per poder maquillar els resultats de les estadístiques? Hi podem trobar moltes qüestions sobre aquest tema, com per exemple quines edats estan compreses, o quins títols són considerats fracàs i quins no.

Per totes aquestes qüestions que es plantegen anteriorment, en aquest treball s'intenta donar resposta i clarificar, com ajudarà la nova llei a millorar l'ensenyament bàsic. En principi, s'analitzarà quins són els paràmetres sobre els quals s'obtenen les estadístiques de fracàs i abandonament escolar prematur; i amb aquesta anàlisi se'n veurà els diferents conceptes, i què representen realment els percentatges tan elevats de les estadístiques.

Posteriorment es passarà a analitzar els principals canvis educatius que apareixen amb la nova Llei Orgànica per a la Millora de la Qualitat Educativa (LOMQE). No s'analitzarà tota la llei educativa, sinó que la investigació se centrarà en trobar les diferències i canvis que afecten el càlcul de les estadístiques. Com a principal canvi d'estudis que afecta aquesta investigació, tenim la supressió dels PQPI i la implantació de la FPB, ja que incideix directament en l'edat d'obtenció del títol d'Ensenyança Secundària Obligatòria (ESO).

Es realitza una anàlisi de les principals directrius europees que es donen per tal de poder assolir els objectius educatius marcats per a l'any 2020. I finalment, una vegada analitzats els diferents punts, s'obté la relació que hi ha entre les recomanacions europees i la nova llei educativa que s'està implantant. No tenim encara cap dada actual de la nova llei, ja que aquest és el primer any; però gràcies a les dades dels anys anteriors hem fet un supòsit del que podria succeir durant l'aplicació completa de la llei.

2. MARC TEÒRIC

L'anàlisi sobre les polítiques educatives en els darrers anys a Espanya, i la nova llei educativa just implantada aquest curs, la LOMQE, és d'on es basa fonamentalment aquesta anàlisi. Es tracta d'entendre les diferents directrius europees que s'han anat succeint des del 2001 fins les últimes de 2015.

De la nova llei educativa (LOMQE) s'analitza amb atenció tot allò que influeix en les estadístiques d'abandonament escolar i de fracàs escolar; deixant un poc de banda altres aspectes de la llei. Pel que respecta a nivell europeu, s'utilitzen els treballs d'investigació de l' Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE) i de la Comissió Europea. Per poder obtenir les dades que respecten a l'Estat Espanyol ens hem dirigit a l'Institut Nacional d'Estadística i a les publicacions anuals del Ministeri d'Educació, Cultura i Esport.

Pel que respecta a autors que han analitzat aquest tema s'ha de destacar a la doctora en sociologia Anna Tarabini, i als professors i doctors de la Universitat de les Illes Balears Belén Pascual Barrio i Joan Amer Fernández, entre altres.

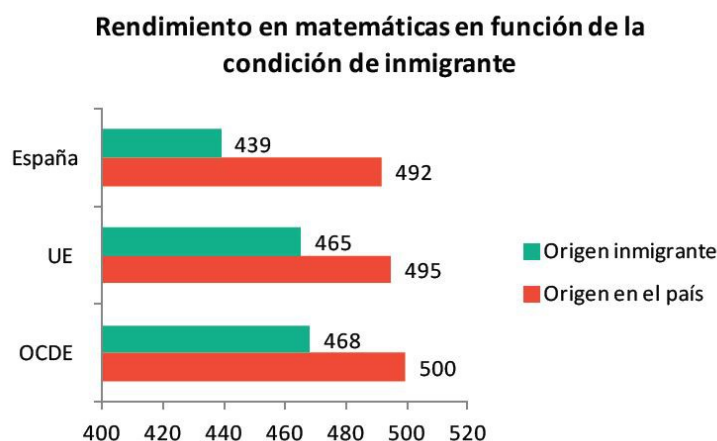
3. CONTEXTUALITZACIÓ DE LA SITUACIÓ ACTUAL

Avui en dia, tenim unes dades de fracàs escolar escandaloses; i si s'analitzen les últimes proves PISA del 2012, podem veure com països amb resultats similars a Espanya tenen entre un 10% i un 15% de fracàs escolar; quan en aquests moments, ací es parla d'un 24,6%, segons el Ministeri d'Educació (2015), i en alguns determinats contextos fins al 40%. Segons Martínez García (2009)¹, tampoc ens donen resultats coherents el fet d'analitzar l'abandonament escolar prematur i les taxes de repetició, i el mateix autor conclou dient que un dels problemes principals és l'alt nivell d'exigència de l'Ensenyament Secundari Obligatori (ESO), i no del baix nivell dels estudiants:

¿Se debe este alto grado de repetición a un alto nivel de exigencia de la ESO? Parece que sí, si tenemos en cuenta los datos de PISA. Los jóvenes que están en el curso que les corresponde a los 15 años sacan puntuaciones tan buenas como los mejores países del mundo (estarían en la posición sexta, tras Japón). Por tanto, los resultados bajos en España no tienen tanto que ver con que sea bajo el nivel de exigencia en la ESO, sino que son muchos los alumnos que no superan dicho umbral (casi un 40%). (Martínez García, 2009)².

En un país com Espanya amb un bon nivell d'escolarització en Infantil i en Primària, i amb un alt nombre de població universitària, aquests indicadors tan elevats de fracàs no poden estar justificats educativament; sinó que estan justificats per factors i variables que es podrien canviar.

Un altre exemple de controvèrsia és el que tracta sobre com afecta la immigració en el còmput dels índexs de fracàs. Si s'analitza l'última prova PISA (Ministeri d'Educació Cultura i Esport, 2012), podem veure que la condició d'immigrant també incideix en els resultats dels estudiants. Els alumnes espanyols arriben a 492 punts en matemàtiques, mentre que els alumnes d'origen immigrant obtenen 439 punts. La diferència en el seu rendiment augmenta en 53 punts.

Quadre 1. Boletín de educación EDUCAINEE. Pisa 2012 Informe Español

¹ - Citat en Bolívar Botía, A. I L. López Calvo (2009)

² - Citat en Bolívar Botía, A. I L. López Calvo (2009)

Però aquestes xifres no valen com a condicionant, ja que quan es compara amb altres països de la Unió Europea (UE) o la Organització per a la Col·laboració i el Desenvolupament Econòmic (OCDE) podem veure que la proporció de població immigrant a Espanya (9,9%), és pròxima a la mitjana de la UE (9,4%) i inferior a la mitja de l'OCDE (11,4%). Així mateix, es pot eliminar el condicionant immigrant com a un fet desviador de les estadístiques, en comparació amb altres països.

Un altre punt a considerar són les autonomies, ja que tenim diferències considerables entre diferents comunitats quan parlem de fracàs escolar. Per exemple, el cas del País Basc amb un fracàs del 14,4%, i per contra, el País Valencià amb un 37%, només superada per Ceuta amb un 47%. El pes de sectors econòmics com la construcció o el turisme, amb capacitat de crear un major volum de feina de baixa qualificació influeix en el percentatge d'abandonament prematur en les zones de llevant o balears, a diferència de zones on l'economia se sustenta del sector industrial. Aquest sector requereix un tipus de feina qualificada; i per tant, això aporta un major valor instrumental a la formació acadèmica (Prieto, 2015).

4. FRACÀS ESCOLAR O ABANDONAMENT ESCOLAR PREMATUR?

En termes generals, es considera fracàs quan un alumne no aconsegueix els objectius mínims de l'educació obligatòria, plantejats per les institucions. En el cas espanyol, es considera fracàs escolar a tot aquell alumne que no finalitza l'ESO, i surt d'ella amb un certificat d'haver-la cursat, però sense obtenir el títol de graduat.

Com diu l'autor Muñoz de Bustillo (2008)³ en el seu treball, no es considera fracàs els alumnes que inicien cursos de grau mitjà, o el batxillerat, i no aconsegueixen superar-ho. A pesar que fracassen en l'intent, ja no són "fracàs", sinó abandonament.

Un altre punt a tenir en compte és el que anomena Field (2007)⁴ en la seua obra *No more failures. Ten steps to equity in education*. Segons aquest autor, s'hauria de saber qui pren la decisió última sobre si l'alumne pot continuar estudiant o no: la institució o el mateix alumne (o la seua família). Quan esmenta la institució, es refereix als camins que t'obren o et tanquen les mateixes lleis educatives, proves d'accessos a cursos, o exclusió directa del sistema sense opció a retornar.

Un altre factor que també s'hauria de considerar important és si realment un alumne que acumula moltes repeticions de curs (el límit, en el cas espanyol, és de fins a tres en primària i dues en secundària), arriba a obtenir el títol de secundària. Aquest cas no se l'està considerant com a fracàs, però es tracta, sens dubte, d'una concepció errònia d'eficiència, on la proporció entre mitjans i fins està fora de tot propòsit.

Entre altres aspectes sobre què valorar com a fracàs escolar s'han de tenir presents diferents tipus de trajectòries i no només deixar l'obtenció del títol com a únic indicador. Es podrien tenir diferents conceptes a considerar com l'obtenció del títol amb repetició de curs/os, o la realització de proves objectives i específiques de nivell.

Després de veure el que engloba la terminologia de fracàs escolar, l'altre aspecte a tenir en compte és l'Abandonament Educatiu Prematur (AEP). Es considera abandonament a tots aquells alumnes entre 18 i 24 anys que no han completat cap tipus d'educació secundària postobligatòria (Batxillerat o Grau Mitjà de Formació Professional). Els casos considerats com a abandonament són tots aquells que no són classificables com a fracàs escolar; és a dir, tots aquells alumnes que han obtingut el títol de l'ESO, però no han cursat o no han obtingut cap titulació postobligatòria.

Actualment, des del govern espanyol se li està donant més importància a aquesta xifra que a la de fracàs escolar. Aquest canvi de rumb de l'administració espanyola ve precedit per les noves directrius europees amb l'objectiu *Education and Training 2020* en el punt de mira. Des de l'any 2003, la terminologia d'abandonament escolar ha guanyat importància gràcies a l'Estratègia de Lisboa de la Unió Europea, que té com a objectiu augmentar els percentatges de població juvenil que continua estudiant després de l'etapa

---

3 Citat en Fernández, Mariano i altres (eds.) (2010)

4 Citat en Fernández, Mariano i altres (eds.) (2010)

obligatòria (Roca, 2010)⁵. En l'any 2013, a Espanya l'AEP ha estat d'un 23,6%, quan la mitja de la Unió Europea ha estat d'un 12%, i a molta distància de l'objectiu d'Europa de baixar del 10% per al 2020. En la pàgina de l'Eurostat es poden consultar les dades més actualitzades⁶.

Un exemple clarificador de la importància de la taxa d'AEP és l'avançament de l'edat d'accés a la Formació Professional Bàsica (FPB). Com afirma l'article 17 de la pròpia llei (Ministeri d'Educació, 2014), es podrà realitzar FPB amb 15 anys complits o en l'any que es complisquen, i havent cursat segon curs de Educació Secundària Obligatòria. Amb aquest fet, el que es produeix és que aquests alumnes abandonen el camí que els condueix a l'obtenció del títol de secundària, però s'encaminen cap a l'obtenció d'un altre títol que els obrirà la porta als graus mitjans. Per tant, es deixa en evidència la rellevància que tindrà, actualment i en els propers anys, l'índex d'abandonament prematur escolar, per davant de l'índex de fracàs escolar que només contempla l'obtenció del títol de secundària.

---

⁵ Citat en Pascual Barrio, B. i Joan Amer Fernández (2013)

⁶ Font de consulta: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/europe-2020-indicators>

5. ANÀLISI DE LES CAUSES DE L'ABANDONAMENT ESCOLAR PREMATUR

Quan s'analitzen les causes de l'abandonament escolar prematur (AEP), s'ha de mirar des de diferents perspectives d'anàlisi; segons la OCDE (2012):

Des d'una perspectiva sistèmica, el fracàs escolar succeeix quan el sistema educatiu no aconsegueix l'objectiu d'una educació inclusiva que fomenti l'aprenentatge dels estudiants. Des d'una perspectiva de les escoles, el fracàs succeeix quan l'escola no garanteix un entorn d'aprenentatge adequat. Des d'una perspectiva individual, el fracàs escolar es pot definir com el fracàs de l'alumne en obtenir un nivell mínim de coneixement i habilitats, que pot acabar comportant l'abandonament.

Segons aquestes tres diferents perspectives, es poden veure els principals elements que afecten directament l'abandonament escolar: el sistema educatiu, el context on es troba l'alumne i les capacitats de l'alumne. No es podria definir quin dels tres té una major influència, ja que cada cas té unes característiques diferents i concretes.

Pel que respecta a aquesta anàlisi, anem a deixar de banda dues d'aquestes perspectives, i ens anem a centrar en la influència del sistema educatiu i les seues lleis. Quan es produí la caiguda del règim franquista, Espanya es trobava en un percentatge del 70% d'abandonament escolar prematur, i a finals dels anys 90 s'havia reduït fins a un 30%, i partir d'aquest moment es trenca aquesta dinàmica. La principal raó que canvia aquesta tendència en l'any 1990 és l'entrada en vigor de la LOGSE. Aquesta llei va comportar l'extensió de l'ensenyança obligatòria fins als 16 anys, quan anteriorment als 14 anys ja existien diferents ramificacions d'estudis professionals (FP-I). En l'any 1990, de tota la població entre 14 i 15 anys, més d'un 35% es trobava cursant les FP-I (39,1% hòmens, 30,9% dones) (Felgueroso, 2013).

Aquest fet provocà que s'haguera de "retenir" els alumnes a les aules d'educació secundària, no deixant-los altra opció o ramificació educativa que els comportara algun tipus de motivació. Això incidirà conseqüentment en l'abandonament prematur i en l'absentisme. I per un altra banda, aquesta obligatorietat implicava mantenir en les mateixes aules a alumnes motivats i d'altres sense cap interès per estar allí, cosa que clarament no afavoria l'hàbit de treball en l'aula (Felgueroso, 2013).

Un altre punt destacable d'aquesta llei va ser el fet de reduir dos anys l'educació primària (dels 14 als 12 anys) i, com a conseqüència, la creació de l'educació secundària obligatòria de quatre anys de durada (dels 12 als 16 anys). L'any en què va finalitzar la primera promoció de joves obligats a la permanència en el sistema educatiu fins als 16 anys va coincidir amb l'any en què en el Consell Europeu es planteja com a objectiu la reducció de l'abandonament escolar, però a Espanya, en aquell moment, encara era massa prompte per a plantejar-se aquest objectiu, amb la tendència de baixada de les estadístiques que el precedia (Roca, 2010)⁷.

---

⁷ Citat en Pascual Barrio, B. i Joan Amer Fernández (2013)

La LOGSE va comportar la introducció de la promoció automàtica de curs. Això va implicar que es passara de curs automàticament una vegada que l'alumne havia repetit l'any; aquests alumnes repetidors eren els que havien suspès tres o més matèries. Aquest fet té una influència directa pel que respecta a la taxa de fracàs i d'abandonament escolar, ja que els resultats de les avaluacions internacionals i de la investigació educativa troben que la repetició és un dels factors que, per si mateix, prediu, o està fortament lligat, a l'abandonament escolar (Jimerson et al, 2002)⁸. Una idea generalitzada dintre de la societat és que el fet de repetir curs és una mesura lògica per a la recuperació d'alumnes amb assignatures suspeses; els defensors de la repetició de curs argumenten que repetir els ajudarà a acabar de madurar, o bé defenen que el temps extra els anirà bé per a recuperar-se acadèmicament i obtindre un nivell adequat per a la seua edat. Per altra banda, la majoria dels estudis ens indiquen que no existeixen beneficis en la repetició, i que fins i tot té efectes negatius a llarg termini (Benito Martín, 2007).

Altres autors com Westbury (1994)⁹, que també defensen que la repetició no té efectes positius en l'alumnat, afegeix que la repetició és beneficiosa per a certs alumnes, però no per a tota la majoria. I ja que no és possible saber amb anterioritat a quins alumnes va a beneficiar i a quins no, allò més coherent hauria de ser beneficiar a la majoria.

La repetició de curs és directament proporcional a la taxa d'idoneïtat, ja que aquesta fa referència al percentatge d'alumnes que es troben en un curs acorde a la seva edat. Les últimes dades del Ministeri són alarmants, amb un 62,5% (Ministeri d'Educació, 2015) de taxa d'idoneïtat en els alumnes de 15 anys. En aquesta estadística s'està incloent a tota la població de 15 anys que es troba cursant el curs que li pertoca; i per altra banda, tenim el 37,5% restant que no és directament fracàs escolar ja que gairebé la meitat d'aquest percentatge acabarà obtenint el graduat escolar. Però el que ens deixen clar aquestes dades és el gran percentatge d'alumnes que repeteixen alguna vegada durant el període educatiu obligatori.

Es podria considerar que d'aquest 62,5% d'alumnes que arriba a quart de la ESO, segons el pla establert, gairebé tots acabaran la secundària, o optaran per un altra via d'estudi com seria una formació professional de grau mitjà. Es pot considerar que un alumne que arriba sense dificultats a quart d'ESO, amb molta probabilitat no estarà dintre dels paràmetres d'abandonament escolar prematur. Aleshores, es podria dir, amb un marge d'error bastant insignificant, que la taxa d'abandonament escolar prematur en Espanya inclou quasi en la seua totalitat a tots aquells estudiants que alguna vegada en la seua vida van repetir curs.

Com podem veure en la següent gràfica, la taxa d'idoneïtat s'ha mantingut sempre entre els mateixos valors dels inicis dels 90 fins a l'actualitat:

---

⁸ Citat en Benito Martín, Ana (2007)

⁹ Citat en Benito Martín, Ana (2007)

Taxa d'idoneïtat en l'edat de 15 anys

	2012-13	2011-12	2010-11	2009-10	2008-09	2007-08	2006-07
Total	62,5	61,7	61,2	59,6	58,7	57,7	57,4
	2005-06	2004-05	2003-04	2002-03	2001-02	2000-01	1999-00
Total	57,7	58,4	59,4	60,5	62	63,2	63,8
	1998-99	1997-98	1996-97	1995-96	1994-95	1993-94	1992-93
Total	64,6	61,9	60,2	58,6	58	58,4	60,6

Font: Estadística de las Enseñanzas no universitarias.

Subdirección General de Estadística y Estudios del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.

Taula 1. FONT: Ministeri d'Educació, Cultura i Esport. Estadística de les Ensenyances no universitàries

Però si observem les dades de la gràfica, es pot veure com la tendència en els darrers cinc anys és positiva; i l'augment de la taxa d'idoneïtat va lligada directament a l'evolució de la taxa d'abandonament prematur escolar que analitzarem a continuació.

Tornant al punt on ens havíem quedat, amb l'entrada en vigor de la LOGSE l'any 1990 un altre dels canvis que hi va haver fou la creació dels Programes de Garantia Social (PGS), amb la finalitat de donar segones oportunitats a aquells alumnes que van abandonar els estudis, o no volien continuar el camí que la llei els marcava. Una vegada s'aplica el nou currículum de l'educació secundària l'any 1992, consegüentment, apareixen aquests nous programes amb la funció d'anticipar-se a les possibles necessitats de determinats alumnes que no assoliren els objectius d'aquesta etapa; encara que hi hagueren participat en altes programes de diversificació curricular, i que necessitaren o desitjaren accedir a una oferta de programes específics de PGS. Però aquests programes educatius no s'activen autonòmicament fins l'any 1994, amb l'aparició de l'ordre del 22 de març de 1994, DOGV 2269 (Bernad Garcia, J.C.; Navas Saurín, A. , 2002).

A partir d'aquest moment, en l'any 1994 amb la LOGSE implantada a la seua totalitat, és quan es pot observar la paralització de la tendència de baixada del percentatge d'abandonament escolar. Després de diferents estudis, es comprova l'efecte negatiu de l'aplicació de la LOGSE en el fet de retindre l'estudiant a les aules (Felgueroso i altres, 2013). En la següent taula es pot veure l'evolució de la taxa d'abandonament prematur escolar des de la completa implantació de la LOGSE, fins al 2014:

Taxa d'Abandonament Escolar Prematur

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
EU 28	:	:	:	:	:	:	:	:	16,9	16,4
Espanya	36,4	33,8	31,4	30,0	29,6	29,5	29,1	29,7	30,7	31,6

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
EU 28	16,0	15,7	15,4	14,9	14,7	14,2	13,9	13,4	12,7	11,9	11,1
Espanya	32,0	30,8	30,5	31,0	31,9	31,2	28,4	26,5	24,9	23,5	21,9

(:) No es disposen de dades

Taula 2. Estadística taxa abandonament escolar prematur. Font: EUROSTAT (08-05-2015)

Des de finals dels anys 90 fins a l'any 2010, es pot observar que la taxa d'abandonament escolar prematur s'ha mantingut rondant el 30%. En l'any 2002 va entrar en vigor la Llei Orgànica de Qualitat de l'Educació (LOCE), però no va arribar a aplicar-se mai; per tant, ja fins a l'any 2006, amb l'entrada en vigor de la nova Llei Orgànica d'Educació (LOE), no es veurien alterades les dades sobre l'abandonament.

La nova llei educativa que va entrar en vigor l'any 2006, la LOE, no va acabar d'implantar-se en la seua totalitat fins a l'any 2009/10, on es pot observar una millora de les estadístiques, tant de la taxa d'adoneïtat com de l'abandonament escolar, des d'aquest any fins a l'actualitat.

El gran canvi de la nova llei d'educació és la implantació dels Programes de Qualificació Professional Bàsica (PQPI) i els Programes de Diversificació Curricular (PDC). El PDC era un programa que donava l'opció als alumnes amb major dificultats de realitzar les assignatures troncales agrupades per àmbits (lingüístic i social, matemàtic, pràctic i llengua estrangera); però els alumnes de PDC seguien realitzant la resta de les assignatures amb el grup d'origen.

La diferència principal entre els PDC i els PQPI consisteix que els primers no separaven completament del grup als alumnes del programa, ja que només es diversificaven en certes assignatures per tal de poder donar una major atenció. Els PQPI, per la seua banda, eren cursos on els alumnes estaven directament separats del grup al qual pertanyien, i aquest fet comportava certa discriminació, tant per als alumnes del centre, com per al professorat.

Els dos programes conduïen l'alumnat cap a l'obtenció del graduat de secundària; la diversificació curricular es realitzava per tal de poder fer desdoblaments dintre del grup en les assignatures troncales. Els alumnes de tercer i quart (aquests, si havien repetit curs), i de 14 anys com a mínim, que presentaren inadaptació al medi escolar o risc d'exclusió social, eren ben vinguts a aquesta adaptació; en la qual se'ls prestava una atenció més personalitzada i un seguiment més individualitzat.

Per altra banda, quan parlem dels PQPI, aquests programes anaven dirigits a alumnes entre 16 i 21 anys que no tingueren encara el títol de la secundària. Amb la realització dels mòduls obligatoris, obtenien un

certificat professional de nivell I (paregut a l'antiga FP-I); i si, a més, realitzaven uns mòduls voluntaris, podien arribar a obtenir el graduat. Amb aquesta mesura, el govern el que intentava era poder fer accessible el graduat a alumnes ja desmotivats o amb poques possibilitats d'obtenir el títol per la via ordinària. L'accés a la formació professional de grau mitjà era directa amb el graduat, i aquesta raó va ser una de les més importants per a atraure a la majoria d'estudiants sense aspiracions.

Abans de la implantació dels PQPI i els PDC, van estar vigents durant dos anys els Plans de Reforç, Orientació i Suport (PROA), i van ajudar molt a reduir el fracàs escolar (Ulla Díes, S. i A. Manzanares Moya, 2012). Aquests plans anaven enfocats a alumnes amb risc d'abandonar l'ensenyament, i amb tutorització individualitzada i accions inclusives van aconseguir millorar les xifres de fracàs. Els PROA van ser el precedent del que després es va convertir en els PDC i els PQPI analitzats anteriorment.

Amb la implantació dels PROA, i posteriorment els PDC i els PQPI de la nova llei, les estadístiques van començar a canviar, reduint així les taxes d'abandonament i d'idoneïtat. Després d'una dècada de fracàs LOGSE, que va afectar almenys a una quarta part de la població, i amb xifres que a vegades van superar el 30% en fracàs escolar, aquestes dues mesures van aconseguir baixar les xifres, després de molts anys, per davall del 25% (Lacasa, 2012).

Paral·lelament a aquests programes, en novembre de 2008, es va acordar per totes les Administracions educatives la creació d'un pla per a lluitar contra l'AEP. I en el mes de maig de 2011 es publica l'acord de la Conferència Sectorial de l'Educació: "Programa per a la reducció de l'abandonament prematur en l'educació i la formació" (Ministeri d'Educació, 2011). Aquest programa comptava amb un pressupost que es va repartir entre les diferents comunitats autònomes proporcionalment; la divisió es va fer segons la quantitat de persones entres 18 i 24 anys que hi residien, i el percentatge d'AEP que hi havia en la comunitat (excloent-hi al País Basc ja que estava per davall del 10% d'AEP marcat per Europa com a objectiu 2020).

El pressupost de 44 milions d'euros destinat a les comunitats s'havia d'aplicar a algun dels següents projectes:

- Mesures d'anàlisi, sensibilització i difusió.
- Mesures preventives dirigides a reduir el nombre d'alumnes amb risc d'exclusió en un context inclusiu en l'ESO.
- Mesures per a l'orientació i el seguiment dirigides a recuperar l'alumnat que ha abandonat el sistema educatiu.
- Ofertes educatives per a joves que han abandonat el sistema educatiu, dirigides a l'obtenció d'una formació i titulació reglada d'educació secundària postobligatòria.

Cada comunitat autònoma era lliure de com aplicar el pressupost; i per exemple, en el País Valencià es va redactar una mateixa resolució per a unificar aquest programa contra l'abandonament, amb el PROA i els

PASE (Programa d'Acollida al Sistema Educatiu) (Conselleria d'Educació, 2012).

Aquests programes van anar desapareixent a poc a poc amb la implantació dels PQPI i dels PDC, però actualment ens trobem en el procés de supressió dels cursos de PQPI, i la introducció el proper curs 2015/16 de la nova Formació Professional Bàsica (FPB) de la nova llei educativa; punt que analitzarem amb detall més endavant.

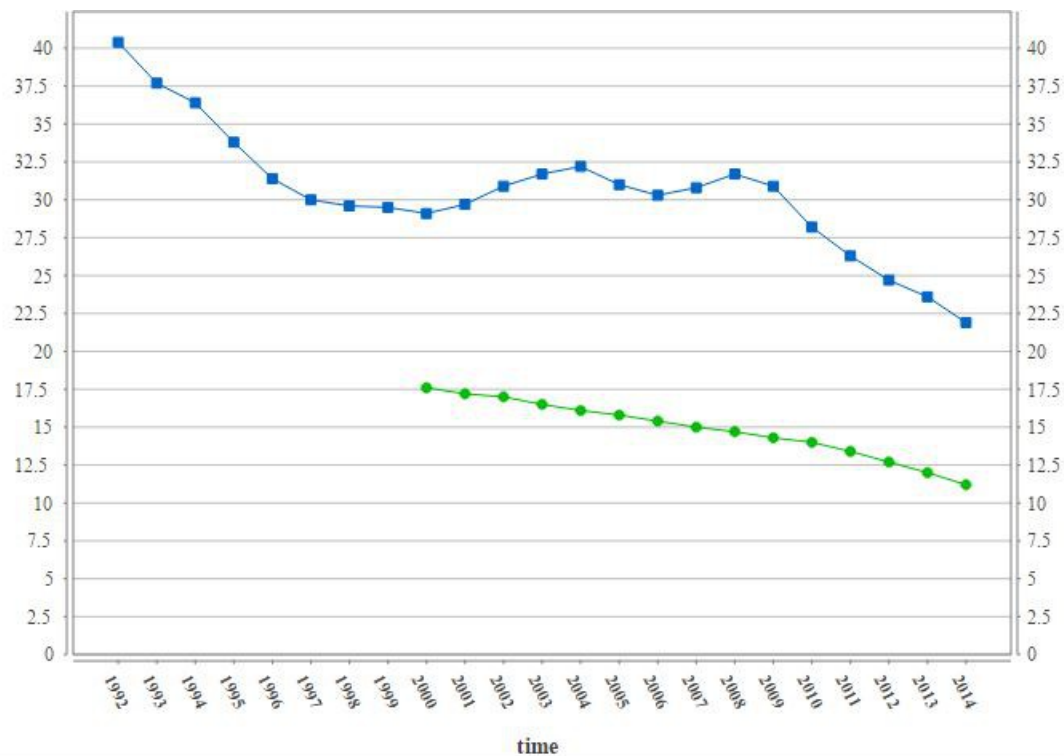
Un altre punt important a tractar és l'efecte de la crisi econòmica sobre les dades de fracàs i abandonament. Per una banda, tota crisi econòmica influeix negativament pel que respecta al procés educatiu d'un jove, ja que un canvi de localització en la recerca de millors condicions laborals dels pares pot afectar directament l'estabilitat de l'alumne.

Un altre dels factors més importants com a conseqüència de la crisi són les retallades en educació; aquestes provoquen la falta de material adequat i no garanteixen un entorn favorable per a l'estudi. Algunes de les conseqüències més importants de les reduccions econòmiques en educació han sigut:

- Supressió de la sisena hora en les escoles públiques d'algunes comunitats autònomes.
- Reducció de plantilles i hores de treball del professorat.
- Augment de la *ràtio* per classe.
- Menys classes i activitats de reforç escolar.
- Reducció del personal de suport educatiu: psicopedagogs, mestres de reforç, logopedes, etc.

La intensitat d'aquestes mesures, i durant diversos cursos lectius, han provocat un empitjorament de les condicions de treball dels docents; i com a conseqüència directa, l'empobriment de la qualitat educativa i problemes per a satisfer les necessitats individuals de cada alumne (Universitat Internacional de València, 2015).

Per altra banda, la crisi ha provocat que certa gent retorne a l'escola per tal d'obtenir nous títols, o acabar aquells que no va realitzar en el seu dia. Per tant, aquest fet ha produït que, en els darrers anys, la taxa d'abandonament prematur haja disminuït considerablement. No volem considerar aquest fet com a principal factor del descens de les xifres, però no podem deixar-lo passar per alt. Com podem veure en la següent imatge, a l'any 2008 la tendència és a la baixa, i continua així fins a dia d'avui:

Evolució Taxa Abandonament Prematur Espanya (blau) i UE (verd)

Quadre 2. Gràfica evolució taxa AEP Espanya i UE. Font: Eurostat (08-05-2015)

En la gràfica podem observar l'evolució de la taxa d'abandonament prematur escolar, en blau per a Espanya i en verd la mitjana de la Unió Europea (27 països). El descens en els darrers anys a Espanya és bastant significatiu, encara així Espanya actualment ocupa la primera posició en el rànquing europeu pel que respecta a la taxa d'abandonament prematur. Les últimes dades donen a Espanya una taxa del 21,9% per a l'any 2014, seguit per Malta amb un 20,4%; i molt lluny de la mitjana europea de l'11,1%.

6. OBJECTIUS EDUCATIUS DES D'EUROPA

En els darrers 15 anys, a Europa s'han marcat una sèrie d'objectius relacionats amb l'educació. Aquests objectius vénen precedits d'unes xifres de fracàs escolar i d'abandonament escolar prematur (AEP) bastant escandaloses.

En l'any 2001 apareix el que és coneguda com l'Estratègia Lisboa, on després d'un Consell Europeu a Lisboa, es marquen una sèrie d'objectius educatius per al 2010 (ET2010 – Education and Training 2010). L'objectiu global d'aquesta estratègia era fer de la Unió Europea el continent més competitiu i dinàmic, creat sobre una base de coneixement, capaç de créixer econòmicament creant millor llocs de treball i una major cohesió social (Rambla Marigot, X. i C. Fontdevila Puig, 2015).

A nivell europeu es va marcar reduir al 10% la mitjana de la taxa d'abandonament escolar prematur per al 2010. En aquell moment, Europa tenia una mitjana del 17,5%, i per a poder reduir al 10% per al 2010 semblava bastant complicat. En veure que aquest objectiu no s'anava a assolir, es decideix posposar-lo per al 2020 (ET2020). A Espanya, la taxa AEP en l'any 2000 era de 29,1% i en el 2009 de 31,2%; com es pot veure, les mesures preses per les institucions espanyoles no van produir cap efecte de millora. Ara per ara, l'objectiu que ha fixat Europa per al 2020 és poder reduir a un 10% aquest indicador, però a Espanya, donada la seua situació, se li ha donat un marge més ampli, deixant en un 15% l'objectiu a assolir per al 2020.

En l'any 2009 es va establir el Marc Estratègic per a la cooperació europea en educació i formació (ET2020). En aquest acord es van establir els següents quatre objectius estratègics per a reduir l'AEP:

- Fer realitat l'aprenentatge permanent i la mobilitat dels educadors.
- Millorar la qualitat i l'eficàcia de l'educació i la formació.
- Promoure l'equitat, la cohesió social i la ciutadania activa.
- Incrementar la creativitat i la innovació, inclòs l'esperit empresarial, en tots els nivells de l'educació i la formació.

En l'anàlisi de les Conclusions del Consell Europeu del 12 de Maig de 2009, es pot veure com es dóna importància a la competència econòmica, anomenant els objectius socials només de manera genèrica. Totes les conclusions a què arriba van enfocades a una millora de l'economia i la necessitat de treballar conjuntament per a convertir la UE en una de les principals economies mundials. (Consell de la UE, 2009)

D'una manera similar, el primer informe de l'observatori de l'Estratègia Europea d'Educació i Formació 2020 (ET2020) situa l'educació com a part de l'estratègia per a lluitar contra l'impacte en el mercat de treball de la crisi financera i l'envelliment de la població.

Las polítiques de lluita contra l'AEP han sigut una prioritat de la Unió Europea (UE) des de la cimera de Lisboa de 2001, reforçada i reafirmada en 2011 amb la creació d'un Marc de Polítiques Públiques contra

l'AEP del Consell Europeu (format pels presidents dels estats membres) i amb l'organització d'un Grup de Treball Temàtic de la Comissió Europea, configurat com un govern conjunt de tota la UE que s'ha centrat en la qüestió (Rambla Marigot, X. i C. Fontdevila Puig, 2015).

Aquest grup de treball sol·licita la realització de dos informes sobre com abordar la problemàtica de l'AEP, el primer d'ells és el realitzat per la *European Expert Network on Economics of Education* (EENEE), i aquest prioritza les mesures d'intervenció per damunt de les mesures de prevenció, fent una anàlisi econòmica del que suposen les inversions en educació, i usa com a variables l'augment de la productivitat, la capacitat d'elecció del consumidor, o la pujada de salaris entre altres arguments. I per un altra banda, es va elaborar l'informe de la *Network of Experts in Social Sciences of Education and Training* (NESSE, 2009). Aquest informe es basa en diferents estudis quantitatius i qualitatius per poder afirmar que l'abandonament no es redueix només a la biografia d'un individu, sinó que els primers símptomes ja es poden detectar des de l'escola primària; i per tant, el desenllaç final es pot prevenir molt abans de la finalització de l'educació obligatòria. Aquest informe s'inclina cap a un equilibri entre les mesures de prevenció, mesures d'intervenció en secundària i les mesures de compensació (Rambla Marigot, X. i C. Fontdevila Puig, 2015).

L'informe NESSE cita l'abandonament com la culminació d'un procés llarg que comença freqüentment abans que una persona jove entre a l'escola. L'informe destaca que tractar el fenomen únicament des d'una perspectiva de la vulnerabilitat individual ajuda poc a una comprensió més completa del fenomen i dificulta un disseny més encertat de les intervencions i polítiques públiques. L'informe estableix com a prioritats els següents punts:

- 1 - Entendre l'abandonament escolar com un procés i no com una acció puntual.
- 2 - Analitzar l'abandonament de mode integrat amb altres processos, tant socials com econòmics i polítics.
- 3 - Definir intervencions que es dirigeixen a combatre les causes.

Una vegada definits aquests punts es passa a definir els objectius, ja que, com afirma Tarabini (2015), tot programa social -i en el cas que ens ocupa a nosaltres- tota política o programa de lluita contra l'abandonament escolar es basa en una sèrie de supòsits sobre quines són les causes del fenomen sobre el que pretén intervenir i quines són les seues millors solucions. Després de totes dues anàlisis, es van definir les causes per les quals hi havia abandonament (Consell de la Unió Europea, 2011)¹⁰:

Les persones que abandonen prematurament els estudis formen un grup heterogeni i les motivacions individuals per a fer-ho són molt diverses. L'origen familiar i les condicions socioeconòmiques en sentit ampli, com l'atracció del mercat laboral, són factors importants. El seu impacte està condicionat per l'estructura del sistema d'educació i formació, per les oportunitats d'aprenentatge disponibles i per l'entorn d'aprenentatge. La coordinació de les polítiques que aborden el benestar dels nens i els joves, la seguretat social, l'ocupació juvenil i

---

¹⁰ Citat en Pascual Barrio, B. i Joan Amer Fernández (2013)

les perspectives futures de carrera professional poden exercir un paper important en la reducció de l'abandonament escolar prematur.

L'equip tècnic de la Comissió Europea, una vegada detectades les causes, acaba redactant una sèrie de polítiques per a lluitar contra l'abandonament escolar prematur (Consell de la Unió Europea, 2011)¹¹:

- **Polítiques de prevenció:** reduir el risc d'abandonament abans que comence la problemàtica
- **Polítiques d'intervenció:** reacció davant dels senyals d'alerta, tot i millorant la qualitat de l'ensenyança i donant suport específic a alumnes en risc.
- **Polítiques d'intervenció a escala individual:** suport específic segons les necessitats de cada alumne.
- **Polítiques de compensació o mesures compensatòries:** vies per a la reincorporació a l'educació i a la formació.

Amb la publicació d'aquesta anàlisi, es va adjuntar un document amb una sèrie de bones pràctiques de diferents països membres: *"Tackling Early School Leaving: a key contribution to the Europe 2020 Agenda"*; una d'elles, per exemple, són els programes de suport educatiu en àrees vulnerables del govern espanyol, els PROA, analitzats anteriorment.

En aquest primer informe de l'observatori de l'Estratègia Europea d'Educació i Formació 2020 (ET2020) se situa l'educació com a part de l'estratègia per a afrontar l'impacte en el mercat de treball de la crisi financera i l'envelliment de la població. En lloc de prioritzar les seues possibles contribucions a la cohesió social mitjançant la lluita contra la pobresa i l'abandonament escolar prematur, des de 2001 han predominat els objectius fiscals i monetaris. A primera vista, sembla ser que la influència de l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE) i de la *European Expert Network on Economics of Education* (EENEE) ha sigut més determinant, que la influència dels sindicats docents i estudiantils, les confederacions de famílies i les associacions pedagògiques (Rambla Marigot, X. i C. Fontdevila Puig, 2015).

L'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE), tal i com el seu nom indica, és una organització de cooperació internacional, fundada en l'any 1960 i també coneguda com "el club dels països rics", ja que agrupa a 34 països que conformen més del 70% del mercat mundial; i representen el 80% de Producte Nacional Brut. A continuació s'anomenen els objectius i compromisos dels membres de l'OCDE i de la mateixa organització (www.ocde.org):

Obligació de promoure polítiques tendents a:

- Realitzar la major expansió possible de l'economia i l'ocupació i un progrés en el nivell de vida dins dels països membres, tot i mantenint l'estabilitat financera i

---

¹¹ Citat en Pascual Barrio, B. i Joan Amer Fernández (2013)

contribuint així al desenvolupament de l'economia mundial.

- Contribuir a una sana expansió econòmica en els països membres, així com no membres, en vies de desenvolupament econòmic.
- Contribuir a l'expansió del comerç mundial sobre una base multilateral i no discriminatòria d'acord amb les obligacions internacionals.

Compromisos dels països membres:

- Promoure la utilització eficient dels seus recursos econòmics.
- En el terreny científic i tècnic, promoure el desenvolupament dels seus recursos, fomentar la investigació i afavorir la formació professional.
- Perseguir polítiques dissenyades per aconseguir el creixement econòmic i l'estabilitat financera interna i externa, i per evitar que apareguen situacions que pogueren posar en perill la seua economia o la d'altres països.
- Continuar els esforços per reduir o suprimir els obstacles als intercanvis de béns i de serveis, i als pagaments corrents, mantenir i estendre la liberalització dels moviments de capital.

Amb aquesta petita anàlisi sobre l'OCDE, es pot veure quines són realment les finalitats i els objectius d'aquest organisme, que actualment té tanta influència dintre de l'espai educatiu mitjançant el seu departament d'educació. Aquest departament de l'OCDE és el que realitza estudis amb propostes contra el fracàs i l'abandonament escolar a partir de les proves PISA (*Programme for International Student Assessment*), l'informe TALIS (*Teaching and Learning International Survey*), el PIAAC (*Programme for the International Assessment of Adult Competencies*) i la publicació anual d'estadístiques *Education at a Glance*. Proves que, aparentment, no pareixen influenciades per concepcions econòmiques, tanmateix caldria fer-ne una anàlisi completa per poder veure-ho amb claredat.

L'OCDE, en l'any 2007, publica l'estudi sobre polítiques per a lluitar contra el fracàs escolar “*No more failures: Ten Steps to Equity in Education*”, en el qual s'arreglen els deu passos per a assolir l'equitat en l'educació (OCDE, 2007):

- 1 – Limitar l'assignació inicial a un programa d'estudi i la classificació per aptituds acadèmiques, i posposar la selecció acadèmica.
- 2 – Planificar l'elecció d'escola perquè es continguen els riscos a l'equitat.
- 3 – En el nivell preparatori (segons cicle d'ensenyament obligatori), oferir alternatives atractives, eliminar els carrerons sense eixida i evitar l'abandonament.
- 4 – Oferir segones oportunitats per a obtenir una educació.

- 5 – Identificar i proporcionar ajuda sistemàtica a qui ho necessita en l'escola i reduir el percentatge d'alumnes que repeteixen curs escolar.
- 6 – Garantir els vincles entre l'escola i la família ajudant els pares menys afavorits i donar suport a l'aprenentatge dels seus fills.
- 7 – Respondre a la diversitat i prevenir l'èxit de la inclusió dels immigrants i de les minories en l'educació de les majories.
- 8 – Proporcionar una educació sòlida a tots, donant prioritat a l'edat primerenca i a l'educació bàsica.
- 9 – Dirigir recursos als estudiants amb les majors necessitats.
- 10 – Fixar objectius concrets perquè hi haja més equitat, específicament els relacionats amb l'assoliment escolar deficient i els abandonaments.

Aquestes mesures es tornen a reformular en l'any 2012, amb una nova publicació de l'OCDE. En aquest estudi, l'OCDE determina que la falta d'equitat i inclusió en l'educació comporta escenaris de fracàs escolar; i destaca que en aquells sistemes educatius on es combina l'equitat i la qualitat és on s'obtenen millor resultats (Pascual Barrio, B. i Joan Amer Fernández, 2013). L'estudi *Equity and Quality in Education: Supporting Disadvantaged Students and Schools* proposa les següents recomanacions per a reduir l'abandonament escolar prematur i el fracàs (OCDE, 2012):

Mesures correctores del sistema educatiu:

- Recomanació 1 – Eliminar la repetició de curs
- Recomanació 2 – Diferir els itineraris de selecció a l'educació secundària superior
- Recomanació 3 – Evitar la segregació escolar
- Recomanació 4 – Inversions adequades a les necessitats de les escoles i els estudiants
- Recomanació 5 – Disseny d'itineraris en l'educació secundària superior que garanteixen la seua finalització

Mesures per a evitar les escoles amb baix rendiment:

- Recomanació 1 – Reforçar el liderat en les escoles
- Recomanació 2 – Estimular un clima escolar de suport i un entorn d'aprenentatge
- Recomanació 3 – Atraure, donar suport i retenir professors d'alta qualitat
- Recomanació 4 – Garantir estratègies d'aprenentatge en l'aula efectiva
- Recomanació 5 – Fomentar els vincles de les escoles amb els pares i les comunitats

Amb aquest llistat de recomanacions, l'OCDE deixa en mans de les institucions públiques de cada país un document molt complet amb unes conclusions per tal de poder assolir els objectius del marc estratègic

europèu per a l'Educació i la Formació 2020 (ET2020).

Per a poder avaluar tot el procés, l'OCDE publica anualment l'informe *Education at a Glance – 2014 – OCDE Indicators* amb la recopilació de totes les dades facilitades pels diferents països pertanyents a l'organització. En aquest informe es poden observar tots els indicadors sobre l'accés a l'educació, recursos econòmics i humans, actuació de les institucions educatives, etc. Gràcies a aquesta anàlisi, es pot seguir l'evolució dels diferents factors que influeixen (OCDE, 2014).

No s'ha d'oblidar que l'objectiu ET2020 no el marca l'OCDE, sinó la Comissió Europea; però aquesta primera té una influència molt important. Els seus estudis i informes poden ajudar les institucions a poder realitzar comparatives amb altres sistemes, i així poder prendre les mesures correctes per a reduir l'AEP i el fracàs escolar.

Les últimes novetats sobre educació ens porten a l'últim Fòrum Mundial de l'Educació, celebrat a Londres el passat gener de 2015, que va servir per a reunir a més de 80 ministres d'educació per a compartir i debatre diferents punts de vista. S'ha de ressaltar la presentació d'un estudi per part de l'OCDE: "*Education Policy Outlook: Making Reforms Happen*". En aquest estudi es demostra que, després de més de 450 reformes educatives realitzades pels diferents països que pertanyen a l'OCDE, des de l'any 2008 fins al 2014, només una de cada deu de les reformes fetes ha sigut avaluada (des de la seua aplicació fins al dia de la publicació de l'estudi). El que ve a denunciar aquest estudi és que les reformes no només estan per a redactar-les, sinó que s'han de posar en pràctica i a la vegada ser analitzades per a poder extraure l'impacte que estan suposant en la societat (OCDE, 2015).

Es ressaltava la importància d'aquest punt per tal de poder realitzar comparatives entre països, el dia de demà, d'una manera més exacta i precisa; per tal de poder introduir pràctiques que han sigut productives en països amb característiques semblants. En el document s'exposen diferents reformes aplicades, maneres de revisió de les seues aplicacions i apareixen directrius i estratègies per a facilitar la introducció de canvis educatius.

L'OCDE, amb aquest últim informe presentat el passat mes de gener del 2015, posa pressió sobre les institucions públiques, les quals han aplicat les noves reformes educatives seguint les directrius que ells mateixos van suggerir en l'any 2012. Es tracta d'un document que consta de dues parts: en la primera d'elles es torna a incidir en les idees plantejades en l'informe *Equity and Quality in Education: Supporting Disadvantaged Students and Schools*, i es reforça la idea de liderat i autonomia de les escoles, tot citant les principals tendències educatives que millor resultat estant donant. Per un altra banda, la segona part del document se centra específicament en les reformes educatives, redactades en cinc capítols (OCDE, 2015):

- 1 – Avaluació i assessorament per a reformes en l'escola
- 2 – Creixement i manteniment d'ambients d'aprenentatge innovador
- 3 – Implementació de millors reformes educatives

4 – Unió educativa per a les polítiques de reforma

5 – Assegurar la cooperació constructiva entre els empresaris

Actualment, les recomanacions de l'OCDE són principalment les que estan guiant els governs per a prendre certes decisions per a afrontar el repte ET2020. El fet que 21 dels 27 membres de la Unió Europea formen part de l'OCDE (és a dir, tots excepte: Bulgària, Letònia, Lituània, Malta, Romania i Xipre) dóna gran pes als informes i directrius que redacten. Actualment, l'OCDE, amb les proves PISA, és el director d'orquestra a nivell europeu pel que respecta a educació, i en el nostre cas, és l'organisme que dictamina les pautes a seguir per a reduir el fracàs escolar i l'abandonament escolar prematur.

7. SOLUCIÓ A ESPANYA AMB LA LOMQE I LA FORMACIÓ PROFESSIONAL BÀSICA

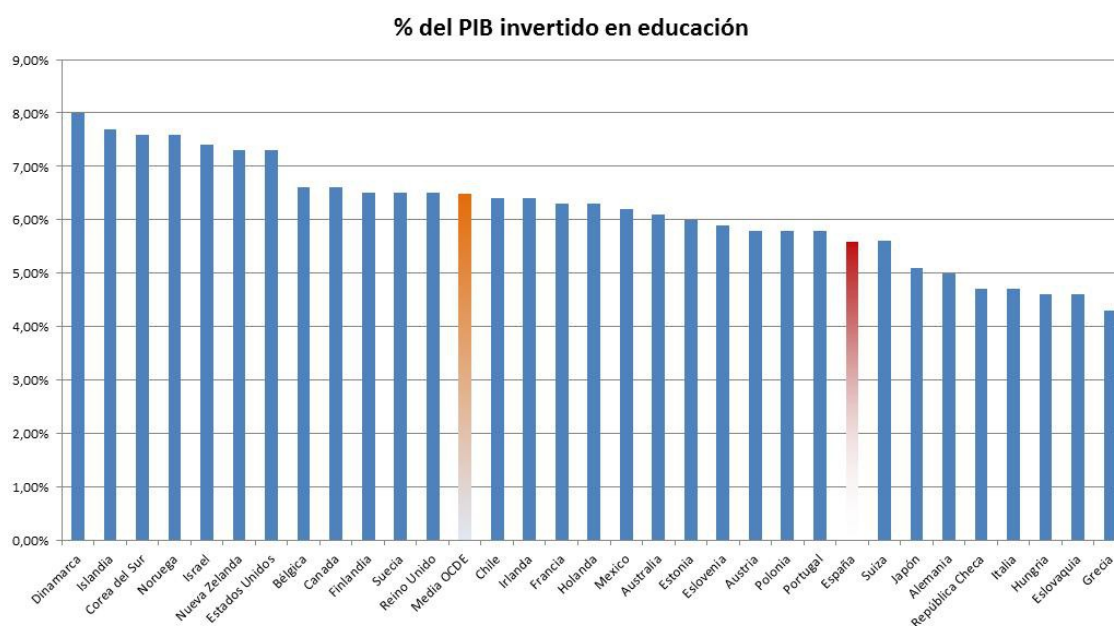
El 10 de desembre de 2013 es publica al Butlletí Oficial de l'Estat (BOE) la Llei Orgànica 8/2013, per a la Millora de la Qualitat Educativa (LOMQE). Aquesta llei ha sigut una de les més polèmiques en els últims 30 anys, pel que respecta a l'educació, ja que la majoria dels sindicats d'estudiants i de professors s'hi han oposat des d'un inici.

Aquesta llei naix amb l'objectiu principal de reduir el fracàs escolar i l'abandonament prematur, ja que els objectius marcats per Europa tenen com a data límit el proper 2020. Europa es fixa com a objectiu reduir fins a un 15% la taxa d'Abandonament Escolar Prematur (AEP) només a Espanya per la difícil situació que hi ha, i deixa l'objectiu dels altres països de la UE en un 10%.

En la següent anàlisi ens centrarem en els canvis legislatius que afecten l'abandonament escolar i el fracàs i es deixarà de banda la formació superior (Batxillerat, Universitat i Formació Professional Superior).

Primer de tot s'ha d'analitzar quina és la inversió de l'Estat en educació per poder realitzar una anàlisi comparativa amb Europa. Per a la comparativa, s'utilitza el percentatge que destina un país sobre el total del Producte Interior Brut (PIB). En l'any 2011, la despesa mitjana de la OCDE (34 països més rics del món) va ser del 6,5% del PIB, sumant tant la inversió pública com la privada; i la mitjana de la UE, del 5,9% del PIB. El país desenvolupat que més va invertir en educació del món va ser Dinamarca, destinant un 8% del PIB; per altra banda, Grècia només va destinar un 4,3%. Espanya, dintre d'aquest rànquing se situa en la part mitjana-baixa amb una despesa en educació del 5,6% del PIB (OCDE, 2014).

En la següent imatge es pot veure el percentatge que destina a educació cada país de la OCDE, respecte al seu PIB en l'any 2011:

Quadre 3. Inversió en educació segons el PIB (%). Font: OCDE

Aquestes dades anteriors eren facilitades per l'OCDE, però si observem les dades del Ministeri d'Educació, Cultura i Esport (2014a); la inversió a Espanya en els darrers anys no ha sigut positiva, ja que el percentatge destinat a educació no ha deixat de baixar des de l'any 2009:

Gasto público en educación ⁽¹⁾ y su relación con el P.I.B.

Años	Excluidos Capítulos financieros ⁽²⁾		Incluidos Capítulos financieros ⁽²⁾	
	Importe (millones €)	% P.I.B. ⁽³⁾	Importe (millones €)	% P.I.B. ⁽³⁾
2004	36.290,6	4,31	37.268,5	4,43
2005	38.742,8	4,26	39.097,7	4,30
2006	42.248,8	4,29	42.480,7	4,31
2007	45.958,2	4,36	46.434,1	4,41
2008	50.287,3	4,62	50.880,4	4,68
2009	52.540,0	5,02	53.060,1	5,07
2010	52.179,3	4,99	52.721,0	5,04
2011	50.541,5	4,83	50.828,6	4,86
2012 ⁽⁴⁾	46.529,1	4,52	46.789,6	4,55
2013 ⁽⁵⁾	45.646,9	4,46	46.010,2	4,50
2014 ⁽⁵⁾	45.684,8	4,39	46.072,2	4,43

(1) Se refiere al gasto en educación (Presupuestos Liquidados) del conjunto de las Administraciones Públicas, incluyendo Universidades. Fuente: Estadística del Gasto Público en Educación. S.G. de Estadística y Estudios - Secretaría General Técnica - M.º de Educación, Cultura y Deporte.

(2) Los capítulos financieros corresponden a los capítulos 3 (gastos financieros de operaciones corrientes), 8 y 9 (Activos y pasivos financieros de operaciones de capital). Ver notas explicativas.

(3) P.I.B.: Fuente INE hasta el año 2013 y última previsión del M.º de Economía y Competitividad para 2014 (julio de 2014).

(4) Cifra provisional.

(5) Cifras estimadas para 2013 en base a los presupuestos liquidados disponibles y para el 2014 en base a los presupuestos iniciales.

Taula 3. Dades inversió en educació Espanya. FONT: Ministeri d'Educació, Cultura i Esport

La Comissió Europea (2014), amb la publicació "Panorama de la educació 2014" per part de l'OCDE, destaca la creixent importància de la inversió en educació per aconseguir que la UE cresca, cree feina en el futur i perquè la societat europea siga més integradora. Amb aquestes xifres sobre la inversió de l'Estat espanyol pel que respecta a Educació; es pot veure com no s'estan seguint les directrius dictaminades des d'Europa pel que respecta a inversió educativa. Actualment Espanya està en un 4,43% del PIB destinat a educació, i anteriorment, anomenàvem a Grècia com el país amb menor inversió de la UE amb un 4,3%.

Des de l'any 2000 fins al 2010 es va incrementar la inversió des d'un 4,8% del PIB fins a un 5,6% respectivament, però amb l'inici de la crisi aquesta tendència va canviar. Des de l'any 2011 fins a dia d'avui, la inversió en educació no ha deixat de baixar. Algunes fonts del govern ho argumenten dient que durant els anys que el pressupost educatiu s'incrementava, el fracàs escolar va augmentar també, i que, per tant, el fet de reduir pressupost no té perquè influir amb l'empitjorament de les dades estadístiques.

Un altre punt a tractar, ja entrant en l'anàlisi de la nova llei, és l'eliminació dels PDC i els PQPI, com ja s'ha analitzat anteriorment. Aquests dos programes educatius conduïen directament a l'obtenció del títol de secundària, i amb aquest títol podien accedir a una Formació Professional de Grau Mitjà (FP-GM). El fet

d'obtenir el títol de secundària no els exclouria de ser abandonament escolar prematur si no accedien a una FP-GM o al batxillerat.

La supressió d'aquests dos programes comporta, en conseqüència, la implantació de la nova Formació Professional Bàsica (FPB). Aquest programa no condueix directament a l'obtenció del títol de secundària, l'alumne hauria de realitzar la prova final d'últim nivell, coneguda com "revàlida", per a obtenir-lo. Sembla poc probable que un alumne que abandone en tercer d'ESO (o en segon en casos excepcionals) la via ordinària d'obtenció del títol pugui passar les proves havent cursat una FPB. Aquests alumnes, encara que obtinguen una FPB, no hauran obtingut el títol de secundària, i per tant, seguiran sent inclosos dintre de les estadístiques de fracàs escolar. Amb la FPB es pot accedir a una FP-GM sense necessitat de tenir el graduat de secundària (actualment també s'hi pot accedir realitzant les proves lliures d'accés), i conseqüentment a una Formació Professional de Grau Superior, i fins i tot a la Universitat; i encara així, paradoxalment, aquests alumnes serien considerats fracàs escolar per no tenir el graduat escolar.

Sembla que no tinga sentit, però com hem analitzat anteriorment, la prioritat actual europea, i per tant espanyola, és la taxa d'Abandonament Escolar Prematur (AEP), i no la de fracàs escolar. Segons la Classificació Internacional Normalitzada de l'Educació (CINE) que estableix l'Institut d'Estadística de la UNESCO, amb col·laboració de l'OCDE i Eurostat, s'ha d'assolir un nivell CINE-3 per a no ser considerat AEP, i l'obtenció del títol de secundària correspon a un nivell CINE-2. Amb la qual cosa, els ja antics PDCs i PQPIs conduïen a l'obtenció d'un nivell CINE-2, i per això aquests alumnes no deixaven de formar part de la taxa d'AEP.

El govern espanyol ha aconseguit que els nous programes de FPB tinguin una catalogació de nivell CINE-3; i d'aquesta manera, tots aquells alumnes que cursen aquest programa i obtinguen el títol corresponent, deixaran de formar part de la taxa d'abandonament. Segons l'Institut Nacional d'Estadística (2014), i la nova catalogació dels nivells educatius, valora els tres programes que més ens interessin de la següent manera:

- Catalogació Educació Secundària Obligatoria – Nivell CINE 2-4-4:

- 2 – Educació secundària baixa
- 4 – General
- 4 – Programa que dona accés a un nivell superior

- Catalogació Programa de Qualificació Professional Inicial – Nivell CINE 3-5-1:

- 3 – Educació secundària alta
- 5 – Professional (vocacional)
- 1 – Programa insuficient per a completar el nivell

- Catalogació Formació Professional Bàsica – Nivell CINE 3-5-3:

- 3 – Educació secundària alta

5 – Professional (vocacional)

3 – Programa terminal que completa el nivell però no dóna accés a un nivell superior

Amb aquesta catalogació, s'ha aconseguit que la FPB obtinga un nivell que és considerat com a títol postobligatori, i pel qual ja no es consideraria AEP. Hi ha un poc de controvèrsia, ja que un alumne podria acabar amb 16 anys la FPB i tenir un títol d'educació postobligatòria, al mateix temps que hauria d'haver finalitzat el període d'educació obligatòria.

Aquesta situació ve donada pel fet d'avançar l'edat d'accés als programes de formació; ja que en l'actualitat fins als 16 anys no es podia accedir als cicles formatius. Després que la LOGSE, en l'any 1990, augmentara l'edat d'obligatorietat d'assistència de l'educació ordinària dels 14 anys als 16 anys, amb la nova llei, es baixa l'edat fins als 15 anys; és a dir, alumnes que estiguen cursant 3r d'ESO, o, en casos específics, hagen repetit algun curs i estiguen en 2n d'ESO, podran abandonar l'educació secundària per cursar la FPB.

Amb aquest canvi, s'aconsegueix una segregació de l'alumnat, deixant per una banda una quantitat menor d'alumnes amb l'objectiu d'obtenir el títol de secundària (Nivell CINE-2); i previsiblement augmentarà el percentatge de titulats en CINE-2 respecte als alumnes que ho intenten. Amb aquest fet, el percentatge de la taxa d'idoneïtat es veurà millorat, ja que alumnes que prèviament estaven en la secundària sense cap tipus d'interès, els donava igual repetir curs. Amb la nova llei, aquests alumnes passaran a la FPB. Molts d'ells hauran repetit curs prèviament, i no contribuiran a la reducció de la taxa d'idoneïtat; però en tots aquells alumnes que es detecte la possibilitat futura de fracàs, se'ls obri una nova porta amb els nous programes, tot i millorant així la taxa d'idoneïtat.

Pel que respecta als alumnes que continuaran amb l'educació secundària, hi haurà un petit percentatge d'alumnes que obtindran el títol de l'ESO, i que no tinguen intenció de continuar amb una formació postobligatòria, però aquest fet no serà el més comú. Actualment, tots aquells alumnes, els quals l'únic objectiu acadèmic que tenien, era obtenir l'ESO (normalment via PQPI), amb el nou pla educatiu, es desviaran cap a l'obtenció del títol de FPB. Per tant, també es millorarà el percentatge d'alumnes que cursen l'educació secundària i obtenen el títol.

Pel que respecta a la quantitat de títols de secundària que es van obtenir el curs 2011-12¹² a Espanya, segons el Ministeri d'Educació (2015a), són els següents:

- Educació Secundària Obligatòria - 319.591 títols
- Obtenció ESO via mòduls voluntaris PQPI – 12.142 títols
- Escola d'adults (inclou a distància, presencial i proves lliures) – 54.484 títols

Si deixem de banda l'escola d'adults i ens centrem en l'etapa obligatòria, tenim que el 3,66% dels títols que s'obtenen són via PQPI (amb la realització dels mòduls voluntaris), i la resta amb el programa ordinari.

---

¹²Dades més recents del Ministeri d'Educació, Cultura i Esport – 2011/12

Però la xifra que ens interessa saber és sobre la totalitat dels alumnes, ja que la taxa bruta de població que es gradua en secundària és del 75,1% l'any 2011-12; això vol dir que un 24,9% abandonà la secundària sense el títol (fracàs escolar), i d'aquest 75,1%, un 3,3% obté el títol de secundària via PQPI.

Curs acadèmic	Alumnes Matriculats PQPI	% Alumnes que cursen 2n PQPI	Alumnes Matriculats mòduls voluntaris	Alumnes que obtenen títol Secundària via PQPI	% Taxa població obtenen títol Secundària via PQPI
2013/14	83.673	No hi ha dades	No hi ha dades	No hi ha dades	No hi ha dades
2012/13	84.009	30,10%	22.970	No hi ha dades	No hi ha dades
2011/12	84.297	29,90%	22.157	12.142	3,30%
2010/11	82.939	27,70%	22.651	11.245	2,50%
2009/10	80.008	-----	-----	10.341	1,90%

Taula 4. Dades sobre el PQPI. FONT: Ministeri d'Educació

Aquest 3,3% que obtenia el títol de secundària via PQPI, i no entrava a cursar cap estudi postobligatori, o de cursar-lo, no acabava obtenint el títol, estava inclòs dintre de la taxa d'abandonament escolar prematur, com ja hem anomenat anteriorment. De tots els alumnes que van obtenir el títol del PQPI, 29.224 (taxa bruta de població que es gradua en PQPI del 8%) el curs 2011-12, només un 29,9% va cursar els mòduls voluntaris per a l'obtenció del títol de secundària. Resumint, hi ha 29.224 títols expedits l'any 2012 de PQPI, dels quals 12.142 inclouen el títol de secundària; cosa que suposa el 8% i el 3,3% de taxa bruta de població que es gradua, respectivament.

Però amb la introducció de la nova FPB, l'obtenció d'aquest títol està valorada com a educació postobligatòria; i per tant, aquest 8% d'alumnes que van superar els PQPI el curs 2011-12, en els propers anys aquest percentatge influirà directament en la reducció de la taxa AEP. Per una banda, s'elimina l'obtenció del títol de secundària, i aquest 3,3% de l'alumnat incrementarà la taxa de fracàs escolar; però, per altra banda, el 8% d'alumnat que obtinga el títol de FPB reduirà la taxa d'abandonament escolar prematur.

En aquest curs 2014-15 s'ha implantat el primer curs de la Formació Professional Bàsica (FPB), i el proper curs 2015-16 s'implantarà el segon curs d'aquests programes. Segons l'anàlisi anterior, de colp i volta, tots els alumnes que superen la FPB en el curs 2015-16 reduiran la taxa d'abandonament escolar prematur. A continuació fem una anàlisi més detallada:

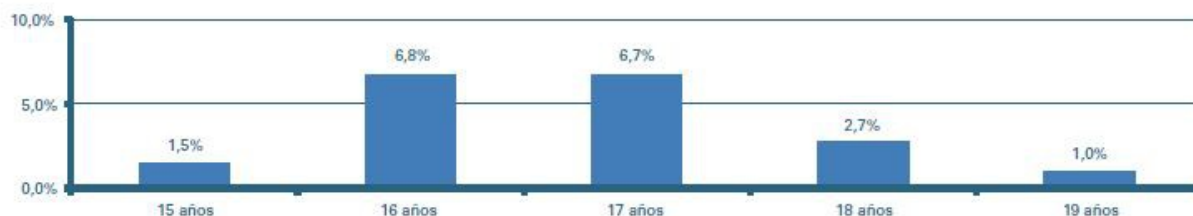
Durant aquest curs s'han ofert 52.570 places en les diferents comunitats autònomes (excepte a Catalunya i al País Basc per tenir els seus propis programes), de les quals s'han ocupat 38.570 places. Com hem comentat anteriorment, la via d'obtenció del títol de secundària s'elimina amb la FPB, i per tant, extrapolant les dades, ens quedarem només amb la xifra d'alumnes que completen el programa (29.224 alumnes en el curs 2011-12). Aquests alumnes són pràcticament el 50% dels alumnes que inicien el

programa; els càlculs no són molt exactes ja que hi ha alumnes que podien accedir-hi directament a segon de PQPI, però només volem obtenir un càlcul aproximat. Per tant, podem predir que dels 38.570 alumnes que han iniciat aquest curs la FPB, al voltant de 19.000 alumnes finalitzaran el programa. Com dèiem anteriorment, en l'any 2011-12 hi ha un 3,3% de taxa de població que obté el títol de secundària via PQPI, i en aquest cas eren 12.142 estudiants. Si s'observen els números que es pressuposen de la FPB, veiem com augmentarà més d'un terç la quantitat d'alumnes que obtindran el títol en el curs 2015-16, fins a un total de 5%, més o menys, de taxa de població que obté el títol de FPB. Per tant, aquest 5% reduirà directament la taxa d'abandonament prematur escolar, quan anteriorment no ho feia.

Aquesta reducció de la taxa no influirà directament en el primer any d'implantació de la FPB, ja que dintre d'aquest 5% hi haurà molt alumnat de 16 i 17 anys, els quals no estan inclosos en el càlcul de l'estadística d'AEP. Aleshores, el primer curs només inclourà tots aquells que siguin majors d'edat i obtinguen el títol; i durant dos anys posteriors se sumaran al còmput global aquells alumnes que siguin majors d'edat i obtinguen el títol o l'hagen obtingut sent menors d'edat.

En la següent taula podem observar quins percentatges hi havia en els PQPIs. Segons aquesta gràfica, realitzarem un nou supòsit aplicat a la nova FPB, on hem de tenir en compte que s'hi podrà accedir amb un any d'anterioritat:

Tasas de escolarización en Programas de Cualificación Profesional Inicial por edad. Curso 2012-2013

Quadre 4. FONT: Ministeri d'Educació

Sobre aquestes dades, sabem que el 8% (total taxa escolarització 2012-13 - 18,7%) finalitza els mòduls obligatoris. Això vol dir que el 42,8% dels alumnes que comencen el programa acaba obtenint el títol. Un altra dada a tenir en compte per a aquesta anàlisi és que la sol·licitud de places ha baixat en el primer any d'implantació. En 2012-13 es van matricular a primer curs de PQPI un total de 56.202 alumnes, i aquest curs només s'han cobert 38.570 places; això significa que ha baixat un 31% la inscripció (Ministeri d'Educació, 2015a).

Mitjançant aquestes dades, i agafant com a referència les dades del curs 2012-13, es realitza el següent supòsit per al pròxim curs:

Edat ingrés FPB curs 2014/15	Taxa bruta d'escolarització PQPI 2012-13	Taxa bruta d'escolarització FPB 2014-15 (-31%)	Finalitza FPB 2015/16	No s'inclou en taxa AEP	Inclou en AEP
14 anys	-	1,04%	-	-	-
15 anys	1,50%	4,69%	-	-	-
16 anys	6,80%	4,62%	0,44%	0,44%	-
17 anys	6,70%	1,86%	2,01%	2,01%	-
18 anys	2,70%	0,69%	1,98%	-	1,98%
19 anys	1,00%	-	0,80%	-	0,80%
20 anys	-	-	0,30%	-	0,30%
Total	18,70%	12,90%	5,52%	2,45%	3,07%

Taula 5. Dades sobre el PQPI. FONT: Ministeri d'Educació

Com podem veure en la taula superior, en el curs 2015/16 finalitzaran el programa de FPB un 5,52% sobre la taxa bruta de població¹³ si sumem totes les edats; dels quals un 2,45% serà menor de 18 anys i no computarà en la taxa d'Abandonament Escolar Prematur (AEP). Però per altra banda, hi haurà un 3,07% que sí que influenciarà de manera directa la taxa d'AEP de l'any 2016.

Els alumnes de 17 anys que finalitzen la FPB en 2016 (el 2,01% de la taxa bruta de població) se sumaran al total d'alumnes que finalitzen la FPB en l'any 2017. En les estadístiques de l'any 2017, el percentatge d'alumnes que obtinguen el títol sent majors d'edat no augmentaria molt respecte a l'any anterior (utilitzarem el mateix percentatge que en 2016 – 3,07%), i aquest percentatge ja s'hauria reduït el curs anterior. Però el 2,01% reduirà directament l'AEP en 2017. I conseqüentment, l'any 2018, haurem de sumar els alumnes que van finalitzar l'any 2016 amb 16 anys (0,44%).

Aleshores podem suposar que hi podria haver una baixada del 5,52% de la taxa d'abandonament escolar prematur repartida en els pròxims tres anys: 3,07% en 2016, 2,01% en 2017 i 0,44% en 2018. Aquest percentatge vindria directament influenciat pel canvi legislatiu i pel nou pla de formació; per altra banda, el percentatge es podria reduir o augmentar per altres factors externs als plans educatius. Com podem veure en la taula següent, en els darrers anys hi ha una tendència a la baixa bastant notable, i amb el canvi en els nous plans educatius, aquesta tendència augmentarà:

¹³ Taxa bruta de població: totes les persones nascudes en el mateix any i que viuen en el mateix país.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Espanya (%)	31,2	28,4	26,5	24,9	23,5	21,9
Reducció	-	-2,8	-1,9	-1,6	-1,4	-1,6

Taula 6. Dades sobre l'AEP. FONT: Eurostat

Sense valorar la tendència de reducció d'entre un 1,4% i un 1,6% dels darrers anys, l'efecte produït per la nova llei educativa seria el següent:

	2014	2015	2016	2017	2018
% LOMQE	-	-	-3,07	-2,01	-0,44
% Taxa AEP	21,9	21,9	18,83	16,82	16,38

La xifra de 16,38% estaria molt a prop de l'objectiu 2020 per a Espanya del 15%. I per altra banda, si a aquest càlcul hi afegim la tendència dels darrers anys, reduint un 1,4% anual el resultat seria el següent:

	2014	2015	2016	2017	2018
% LOMQE	-	-	-3,07	-2,01	-0,44
% Tendència	-	-1,4	-1,4	-1,4	-1,4
% Taxa AEP	21,9	20,5	16,03	12,62	10,78

Per un altra banda, també s'ha de tenir en compte que segons l'article 17 del Real Decret 127/2014 (Ministeri d'Educació, 2014):

Les persones majors de 22 anys que tinguen acreditades totes les unitats de competència incloses en un títol professional bàsic, bé a través de certificats de professionalitat de nivell 1, o pel procediment establert d'avaluació i acreditació de competències professionals, rebran el títol professional bàsic corresponent.

Amb aquesta mesura del govern, es dona l'opció a persones que tinguen el títol de nivell 1 segons el Catàleg Nacional de les Qualificacions Professionals (Ministeri d'Educació, 2012), a poder obtenir el nou títol de FPB. Amb aquesta ferramenta, el govern obri la porta a reduir l'abandonament, ja que anteriorment els programes amb els quals s'obtenia aquest nivell 1, no estaven contemplats com a educació postobligatòria segons el CINE; i actualment els títols de FPB sí. No es pot valorar aquest fet com a un clar influenciador per a reduir la taxa AEP, però sens dubte ajudarà.

Un altre canvi en la normativa que influirà en l'evolució de les estadístiques, però de manera contrària a les analitzades anteriorment, són les proves d'avaluació individualitzada, més conegudes com les noves "revàlides". Aquestes proves seran en els cursos de 3r i 6è de primària, amb només caràcter informatiu i de diagnòstic; i per altra banda, les proves a 4t d'ESO i 2n de Batxillerat on sí que tindran un pes acadèmic.

Pel que respecta a les proves diagnòstiques de la primera etapa educativa, es realitzaran per avaluar si s'han adquirit les competències lingüística i matemàtica; i deixa a l'equip docent del centre la presa de decisions sobre l'alumnat examinat, tot incloent-hi la possibilitat de repetició de curs a l'edat de 9 i 12 anys, respectivament.

Per altra banda, per poder obtenir el títol de secundària s'haurà de superar la prova final amb una qualificació igual o superior a 5 punts sobre 10. El pes final d'aquesta avaluació serà d'un 30% de la nota global de secundària, deixant en un 70% el pes de la mitjana de les qualificacions obtingudes en l'ESO. Aquesta prova, si ha d'influir d'alguna manera, és en l'augment de la taxa de fracàs escolar, ja que hi haurà alumnes que no obtindran el títol per suspendre aquesta prova. I una altra conseqüència que tindrà aquest suspens serà el no-acces directe a una educació postobligatòria (FP-GM o Batxillerat), i deixarà a alguns alumnes amb l'única opció d'accedir a una FPB, o realitzar les proves lliures d'accés a Grau Mitjà.

I per últim, la prova d'avaluació final per a obtenir el títol de batxillerat també requerirà una qualificació igual o superior a 5 punts sobre 10; al contrari que la prova anterior, aquesta augmenta el pes de la nota global augmentant fins a un 40% del còmput total, i deixa en un 60% la mitjana de les qualificacions obtingudes en les matèries de batxiller. Aquesta prova té un símil bastant paregut a les actuals Proves d'Accés a la Universitat (PAU), ja que, amb la nova llei, les Universitats seran lliures d'establir els seus criteris de selecció de l'alumnat i podran exigir un altra prova pròpia de la Universitat o utilitzar únicament la nota del batxiller i la corresponent avaluació final.

Actualment, l'obtenció del títol de batxillerat ja excloïa l'alumne de formar part de la taxa d'abandonament prematur escolar, ja que les PAU eren posteriors a l'obtenció del títol d'educació postobligatòria. Amb aquest canvi legislatiu, es dona peu a disminuir la taxa d'alumnes que obtenen el títol de batxiller, i per tant a incrementar directament l'AEP.

Les proves de batxillerat i de 4t d'ESO es realitzaran per primera vegada en l'any 2017, però sense validesa acadèmica, només a mode orientatiu per a una implantació oficial de les proves en l'any 2018. Així que també podem pronosticar que en les estadístiques de l'any 2018, es veurà reflectit aquesta situació, i potser no augmente la taxa d'AEP, però probablement reduirà la tendència a la baixa pronosticada anteriorment.

8. CONCLUSIONS:

Una vegada s'ha analitzat quines són les dades que realment importen a nivell europeu, i, per tant, a nivell estatal, s'observa que la taxa de fracàs escolar es deixa de banda i agafa un total protagonisme la taxa d'Abandonament Escolar Prematur (AEP), que engloba a tota persona entre 18 i 24 anys que ni cursa ni té un títol d'educació postobligatòria.

Posteriorment, amb l'anàlisi de les dades d'Espanya en els darrers 30 anys, es pot considerar que la implantació de la LOGSE en 1990 va ser un fre pel que respecta a les dades de fracàs. En aquell moment, les estadístiques a Espanya no deixaven de millorar des de la caiguda del règim franquista; però l'entrada en vigor l'any 1992, i la completa implantació l'any 1996, va fer que aquesta tendència començara a desaparèixer. Això va ser degut a l'objectiu d'escolaritzar a tot l'alumnat, i fer obligatòria l'assistència fins als 16 anys. I des de l'any 1996, la taxa d'AEP es va mantenir fluctuant entre el 29% i el 32% fins l'any 2009. Des d'Europa, l'any 2001 en el Tractat de Lisboa, es marquen unes línies a seguir per a tots els països membres, i veient l'evolució d'Espanya a finals dels 90, les estadístiques demanaven un canvi legislatiu.

Una nova llei havia d'entrar l'any 2002, la LOCE, però un canvi de govern central va paraitzar la seua implantació. No sabem si haguera sigut positiva o negativa, però la seua derogació va fer matenir la LOGSE fins el 2006. Aquest any es publica la LOE, amb l'objectiu marcat de lluitar contra el fracàs escolar i l'abandonament, i amb la seua completa implantació l'any 2009 es comencen a veure els primers canvis en les estadístiques. L'inici de la crisi ha sigut un factor molt important pel qual les estadístiques han millorat, no només ha sigut la nova llei educativa la principal promotora d'aquest canvi de tendència, on en els últims 5 anys a baixat gairebé un 10%, fins situar-se en un 21,9% l'any 2014.

Des d'Europa s'ha marcat un objectiu per a l'any 2020 de reducció de la taxa d'AEP del 10% per a tots els països membres, i per a Espanya, donades les seues dades se li ha ampliat aquest percentatge fins al 15%. Amb aquest objectiu a 5 anys vista, el govern espanyol ha presentat la nova llei educativa que ha entrat en vigor aquest mateix curs, la LOMQE; la qual té com a objectiu primordial la reducció d'aquesta taxa per complir les pautes marcades des d'Europa.

Després d'analitzar els punts claus de la llei, veiem com una de les recomanacions de mesures correctores dels sistemes educatius per part l'OCDE (OCDE, 2012), l'eliminació de la repetició de curs, no es contempla en la nova llei; fins i tot es dona prioritat de repetir en la primària en no obtenir bons resultats en les proves diagnòstiques.

La segona recomanació fa referència al fet de diferir els itineraris de selecció a l'educació secundària superior. Veiem com amb els nous plans d'estudi el que es fa amb la Formació Professional Bàsica (FPB) és avançar un any la selecció acadèmica. Des de l'OCDE es recomana prolongar la primera selecció educativa fins als 16 anys. Espanya i Finlàndia eren els únics països de l'OCDE que mantenien els seus alumnes fins als 16 anys en una educació ordinària, i ara mateix, després del canvi de llei, només serà Finlàndia la que seguisca les recomanacions per a complir l'objectiu 2020.

La tercera recomanació, evitar la segregació escolar, va un poc lligada a la implantació de la FPB, ja que algunes veus crítiques, com FETE-UGT, que consideren els PQPI com a programes d'atenció a la diversitat (i que no eren una eixida alternativa, sinó un camí diferent, però no diferenciat), diuen, en canvi, que la FPB comporta una diferenciació des del moment inicial amb una orientació professional allunyada de les altres vies i que pot suposar una segregació de l'alumnat des de 2n de l' ESO. I amb el nou programa, aquest alumne que accedisca a la FPB no tindrà opció de retorn al sistema ordinari, a no ser que es prepare les proves d'accés per lliure, a les quals l'Administració no té planificat cap mecanisme per oferir aquesta preparació.

La quarta recomanació fa referència als pressupostos sobre educació, on es remarca la necessitat d'inversions adequades a les necessitats de les escoles i els estudiants. Com hem vist anteriorment, a Espanya, des de l'any 2009 amb un 5,02% del producte interior brut de despesa en educació, la inversió no ha deixat de baixar fins al 4,39% de 2014, i tot pareix ser que la tendència no va a canviar.

La quinta recomanació de l'OCDE, i última respecte a mesures correctores dels sistemes educatius, és el disseny d'itineraris en l'educació secundària superior que garantisquen la seua finalització. Aquesta mesura per part de l'OCDE té com a objectiu primordial la reducció de la taxa d'abandonament escolar prematur, ja que en no facilitar la finalització d'estudis postobligatoris no ajudaria a assolir l'objectiu europeu per al 2020 de reduir a un 10% la taxa d'AEP. En aquest punt és on la nova llei educativa realitzarà la seua major influència per a reduir les estadístiques, ja que introdueix en el sistema educatiu els programes de FPB com a educació postobligatòria. Per tant, es desvincula de l'obtenció del títol de secundària, com feien els antics PQPI, i obri una nova via acadèmica que condueix a l'obtenció d'un títol propi. Aquest títol propi ha estat catalogat per l'Institut Nacional d'Estadística, i avalat per la UNESCO, OCDE i Eurostat mitjançant la Classificació Internacional Normalitzada de la Educació (CINE), com a títol de nivell 3; el qual equival a una educació secundària superior. El que s'aconsegueix amb aquest canvi és que els alumnes que antigament obtenien el títol de PQPI mitjançant els mòduls obligatoris tot i obtenint un nivell educatiu CINE-2; actualment, cursant la FPB, acabaran obtenint un títol de nivell CINE-3, catalogat com a ensenyança postobligatòria. Aleshores, tots aquells alumnes que aconseguien superar el PQPI, però que probablement es quedaven a mig camí de l'obtenció d'un títol d'educació postobligatòria (batxillerat o Formació Professional de Grau Mitjà), ara, amb el nou format educatiu, ja no seran abandonament educatiu prematur.

Gràcies a aquest canvi legislatiu, les estadístiques d'abandonament milloraran notablement a partir de l'any 2016, quan els primers alumnes de la FPB obtinguen el títol i ja no contenen com AEP. Segons el supòsit analitzat anteriorment, es prediu que al 2018 l'estadística baixarà més d'un 5% gràcies a aquest nou programa. La baixada es prolonga durant 3 anys, sent el primer 2016 amb un 3,07%, 2017 un 2,01% i un 0,44% al 2018. Això és degut a l'edat en la qual aquests alumnes obtenen el títol, la gran majoria sent menors d'edat, ja que podran iniciar el programa fins i tot amb 14 anys si compleixen 15 el mateix any d'inici.

I per altra banda, la introducció de les revàlides en 4t de l'ESO i 2n de Batxillerat serà un factor negatiu per a millorar les estadístiques, ja que provocarà que alumnes de secundària no puguin accedir a una educació postobligatòria en cas de suspendre. I alumnes que no superen la prova de 2n de batxillerat no

obtindran el títol d'educació postobligatòria. No tenim cap precedent en les darreres dècades de com pot influenciar, però tot sembla apuntar que farà augmentar la taxa abandonament escolar prematur.

Finalment, després de tota aquesta anàlisi legislativa, ens preguntem si realment la llei educativa s'ha fet per a afrontar la problemàtica d'aquest país pel que respecta a l'educació, o si, en realitat, es tracta d'una estratègia legislativa per tal de poder millorar les estadístiques.

9. GLOSSARI

AEP – Abandonament Escolar Prematur

BOE – Butlletí Oficial de l'Estat

CINE – Classificació Internacional Normalitzada de l'Educació

DOGV – Diari Oficial de la Generalitat Valenciana

EENEE – *European Expert network on Economics of Education*

ESO – Ensenyança Secundària Obligatoria

ET2010 – Estratègia Europa d'Educació i Formació 2010

ET2020 – Estratègia Europa d'Educació i Formació 2020

FETE-UGT – Federació de Treballadors de l'Ensenyament – Unió General de Treballadors

FPB – Formació Professional Bàsica

FP-GM – Formació Professional de Grau Mitjà

FP -I – Formació Professional de nivell I

INE – Institut Nacional d'Estadística

LOCE – Llei Orgànica de la Qualitat de l'Educació

LOE – Llei Orgànica d'Educació

LOMQUE - Llei Orgànica per a la Millora de la Qualitat Educativa

NESSE – *Network of Experts in Social Sciences of Education and Training*

OCDE – Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic

PAU – Proves d'Accés a la Universitat

PDC – Programa de Diversificació Curricular

PGS – Programa de Garantia Social

PIAAC – *Programme for the International Assessment of Adult Competencies*

PIB – Producte Interior Brut

PISA – *Programme for International Student Assessment*

PQPI – Programes de Qualificació Professional Inicial

PROA – Plans de Reforç, Orientació i Suport

TALIS – *Teaching and Learning International Survey*

UE – Unió Europea

UNESCO - Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura

10. BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA

- Benito Martín, Ana (2007): “La LOE ante el fracaso, la repetición y el abandono escolar”, en *Revista Iberoamericana de Educación*, n.º 43/7, ISSN: 1681-5653.
- Bernad Garcia, J.C. i A. Navas Saurín (2002): “Los programas de garantía social (PGS) en el País Valenciano”. *Scripta Nova, Revista Electrónica de Geografía y Ciencias Sociales*, Universidad de Barcelona, vol. VI, nº 119 (136), 2002. [ISSN: 1138-9788] <http://www.ub.es/geocrit/sn/sn119136.htm>
- Bolívar Botía, A. i L. López Calvo (2009): “Las grandes cifras del fracaso y los riesgos de exclusión educativa” en *Profesorado – Revista de currículum y formación del profesorado*, vol. 13, Nº3, p. 51-78.
- Comissió Europea (2014): *Comunicat de premsa*, Publicació IP/14/979, 9 de setembre de 2014, Brussel·les.
- Consell de la Unió Europea (2009): *Diario Oficial de la Unión Europea: Conclusiones del Consejo de 12 de mayo de 2009 sobre un marco estratégico para la cooperación europea en el ámbito de la educación y la formación («ET 2020»)*, 119/02, 28 de Maig de 2009.
- Conselleria d'Educació (2012): *Diari Oficial de la Comunitat València: Resolució de 2 d'abril de 2012*, num. 6753, 13 d'Abril de 2012. http://www.docv.gva.es/portal/ficha_disposicion_pc.jsp?sig=003630/2012&L=1
- Felgueroso, F. i altres (eds.)(2013): “¿Por qué el abandono escolar se ha mantenido tan elevado en España en las últimas dos décadas? El papel de la Ley de Educación (LOGSE)”, en *Colección estudios Económicos 02-2013*, Fundación de Estudios de Economía Aplicada.
- Fernández, Mariano i altres (eds.) (2010): “Fracaso y abandono escolar en España”, en *Colección Estudios Sociales*, Fundación “La Caixa”, Núm. 29, p. 18-24
- Institut Nacional d'Estadística (2014): *Clasificación nacional de la Educación 2014 (CNED-2014)*, Capítol 4, Correspondències amb la CINE-2011, 8 d'octubre 2014
- Lacasa, José Manuel (2012): “Fracaso escolar 2010 (I). Evolución, CCAA y sexo.”, en *Blog del Ifie*, <http://blogdelifie.blogspot.com.es/2012/05/fracaso-escolar-2010-i-evolucion-ccaa-y.html>
- Ministeri d'Educació (2011): *Boletín Oficial del Estado: Resolución de 27 de abril de 2011*, Num. 114, Secció III, p. 48.973
- Ministeri d'Educació (2012): *Catálogo Nacional de Cualificaciones Profesionales*, por el Instituto Nacional de las Calificaciones (INCUAL), abril 2012.

- Ministeri d'Educació, Cultura i Esport (2013): *Boletín de educación EDUCAINEE – PISA 2012 Informe Español*, número 21, desembre 2013.
- Ministeri d'Educació, Cultura i Esport (2014): *Boletín Oficial del Estado: Real Decreto 127/2014*, Num. 55, Secció I, pg 20155
- Ministeri d'Educació, Cultura i Esport (2014a): *Datos y cifras. Curso escolar 2014-2015*, 2014.
<http://www.mecd.gob.es/servicios-al-ciudadano-mecd/dms/mecd/servicios-al-ciudadano-mecd/estadisticas/educacion/indicadores-publicaciones-sintesis/datos-cifras/Datosycifras1415.pdf>
- Ministeri d'Educació (2015): *Estadística de las Enseñanzas no universitarias. Resultados académicos del curso 2012-2013*, 26 de març de 2015.
- Ministeri d'Educació (2015a): *Las cifras de la educación en España. Curso 2012-2013*, 26 de març de 2015.
<http://www.mecd.gob.es/servicios-al-ciudadano-mecd/estadisticas/educacion/indicadores-publicaciones-sintesis/cifras-educacion-espana/2015.html>
- OCDE (2007): *No more failures, ten steps to equity in education*, OCDE, París.
- OCDE (2012): *Equity and Quality in Education: Supporting Disadvantaged Students and Schools*, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264130852-en>
- OCDE (2014): *Education at a Glance 2014: OECD Indicators*, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2014-en>
- OECD (2015): *Education Policy Outlook 2015: Making Reforms Happen*, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264225442-en>
- Pascual Barrio, B. i Joan Amer Fernández (2013): “Los debates sobre el fracaso y el abandono escolar. Las propuestas educativas internacionales y españolas”, en *Praxis Sociológica*, nº 17, e-ISSN: 2174-4734 X. ISSN: 1575-08-17.
- Prieto Toraño, Beatriz (2015): “Asturias: ¿Más allá del rendimiento escolar?”, en *Cuadernos de Pedagogía*, Nº 454, Secció Tema del Mes, Març 2015, Editorial Wolters Kluwer, ISBN-ISSN: 2386-6322, p. 51-54.
- Rambla Marigot, X. i C. Fontdevila Puig (2015): “¿Las políticas previenen el abandono escolar?”, en *Cuadernos de Pedagogía*, Nº 454, Secció Tema del Mes, Març 2015, Editorial Wolters Kluwer, ISBN-ISSN: 2386-6322, p. 44-47.
- Tarabini, Aina (2015): “Qué se esconde bajo las apariencias?”, en *Cuadernos de Pedagogía*, Nº 454, Secció Tema del Mes, Març 2015, Editorial Wolters Kluwer, ISBN-ISSN: 2386-6322, p. 42-43.
- Ulla Díaz, Sara y Asunción Manzanares Moya (2012): “La evaluación estatal del Plan de Refuerzo,

Orientación y Apoyo (PROA). Análisis tras seis años de evaluación continuada.”, en *Revista de Educación*, número extraordinario 2012, p. 89-116.

Universitat Internacional de València (2015): “El impacto de la crisis econòmica en el fracaso escolar”, en blog *Recursos para la enseñanza y la educación inclusiva*. <http://www.viu.es/blog/el-impacto-de-la-crisis-economica-en-el-fracaso-escolar/>